

Husslangen.

Af J. S. Møller.

Dansk Folketradition om Slangerne er baade stor og saare afvekslende. Indenfor denne Ramme udgør Beretningerne om Husslangen en mindre, ret afgrænset Gruppe. De hører i alt overvejende Grad Jylland til, og det er dette Stof, trykt og utrykt, som her i alt væsentligt skal fremlægges med nogle Oplysninger om den til Husslangen i andre Lande og i fjern Tid knyttede Tro.

Dansk Folketradition skelner sjældent mellem vore forskellige Slangearter med Hensyn til deres Farlighed. Snogen og Hugormen anses for lige giftige, og den lille, uskyldige Staalorm, der tilmed slet ikke hører til Slangerne, anses næsten for at være den farligste. Det er dog sikkert oftest Snogen der optræder i Beretningerne om Husslangen, selvom dette ikke altid siges.

Først skal fremdrages en Del Beretninger om Snoges (eller Hugormes) Ophold i og ved Menneskeboliger og om Beboernes Samliv med dem, hvori intet eller kun lidet mytisk Indhold findes, selvom alt ikke maa betragtes som Kendsgerninger, nogen Overdrivelse finder ofte Sted i den folkelige Tradition.

Fra Djursland har Lærer Nissen, Ramten, fortalt, at

Sengstederne som oftest var Alkover med Forhæng eller Trælaager. Paa Bunden af Sengene satte man fastbundne Lyngknipper saa tæt ved hverandre som muligt, og ovenpaa dem bredtes Sengehalm. Det er ret rimeligt, at en saadan Sengebund kunde være et yndet Opholdssted for Snoge¹).

Sengstederne var i ældre Tid ogsaa i det øvrige Land faste Alkover, og allevegne var der et tykt Lag Halm i Sengene som Underlag; men kun i Hedeegnene kunde der ogsaa være Lyngknipper i Sengene. Som de koldblodede Dyr, Snogene er, elsker de Varme. Der kan næppe være Tvivl om, at de godmodige Snoge, der let bliver tamme ved Omgang med Mennesker, som ikke gør dem Fortræd, ikke sjældent har taget Ophold i Menneskeboliger eller i Stalde²).

I Hesselholt, Mammen S., Middelsom H., var der saa mange Snoge, at de gik paa Stuegulvet, naar der var Stilhed. Og i Bromølle gik de i Sengene mellem Sengekæderne³). Ogsaa i Ommevraa i S. Omme S., Nørvang H., havde de Snoge inde i Sengen⁴). Om Kragelundegnen, Hids H., fortæller H. P. Hansen følgende: »Af Snoge var der i ældre Tid en urimelig Mængde dels i Møddingens Hedetørv og dels i Sengenes Lyngknipper. Man fortalte, at Snogene malkede Kørerne, naar disse laa ude i Nødset⁵).

Fra Taaning i Vor H. haves en Optegnelse ved R. P. Randlev 1933, hvori det hedder, at en gammel Kone har fortalt, at paa Vissingkloster (Top. 2192) var der engang saa mange Snoge, at de gik inde i Husene og tog Ophold i Alkovesengene. Naar Pigerne redte Sengene, tog de der-

---

Til Henvisningerne her og i det følgende anføres i Parentes det topografiske Nummer for det Sogn eller den Landsdel, hvorfra Optegnelsen stammer (jfr. Festskrift til H. F. Feilberg, S. 477—488).

¹) JAT, III, S. 19, Nr. 61 (1995).

²) Jfr. Brehms Tierleben, 1913, V. Bd., S. 331, 337.

³) JA III, 40/115 (Top. 1775).

⁴) JA III, 40/114 (2317).

⁵) H. P. Hansen: Skovlovringer (DFm. Nr. 42), S. 211 (1818).

for en Greb til at rede op i Halmen med. Hun troede fuldt og fast, at de malkede Kørerne, og »denne Tro er levende endnu¹⁾.

Fra Bornholm er det ogsaa fortalt, at der dør var mange Snoge, som gik ind i Husene, drak af Mælkefadene, pattede Kørerne og lagde Æg baade inde i Stuerne og særlig i Møddingerne²⁾.

Det fortælles ogsaa ofte, at *Snogen ikke blot gerne vil drikke Mælk og patte Kørerne, men at den bl. a. ofte har spist sammen med et Barn i god Forstaaelse*, ligesom adskillige Beretninger gaar ud paa, at Snogen kunde være det tillidsfulde Barns gode Legekammerat. Som Eksempel paa dette Samliv mellem Mennesker og Slanger skal anføres følgende.

Lærer Nielsen i Grindsted, Slavs H., har 1937 optegnet følgende: Det er almindelig udbredt Tro i Vest- og Midtjylland, at Hugorme og Snoge holder meget af Mælk. Da Optegneren samlede Hugorme til Brug for Undervisningen i Skolen, kom en Dreng en Dag med en Blikdaase, hvori en Hugorm laa i lidt Mælk. Hans Moder har villet give Ormen en Lækkerbid med paa Vejen. En Gaardmand i Grindsted Sogn, der er død for adskillige Aar siden, fortalte om sin Fader, der var født i Skærhoved, Give Sogn, at han som Barn af sin Moder blev sat paa Trappen med noget Mælkebrød, hvoraf han skulde spise, medens hun gik i Marken. Da hun kom tilbage saa hun, at Drengen slog ud med Skeen, medens han sagde: »Du skal taa æ Braaker mæj.« Hun opdagede da en Snog, der laa og drak af Drengens Mælk. »Lignende Historie kan man høre stedfæstet andre Steder³⁾.

Ja, den sidste Del af foranstaaende Optegnelse er et almindeligt Vandresagn, der ogsaa kendes bl. a. fra Sønderjylland⁴⁾ og fra Sjælland. Fra Bjerre i V. Flakkebjerg H. har Lærer Hansen saaledes fortalt følgende:

¹⁾ DFS 1906/23 (Top. 2224, 2192).

²⁾ DFS 1906/23 (640).

³⁾ DFS 1906/23 (2651 og 2313).

⁴⁾ JA III, 40/118 (3204).

Udenfor Stegersdøren i min Mosters Have laa en stor, flad Sten. Her sad Børnene i min Mosters Barndom tit om Sommeren og spiste Middagsmad og Nadver. En gammel Snog havde faaet Vane paa at komme herhen til den Tid, Børnene spiste, og den var tilsidst blevet saa dristig, at den krøb hen til Fadet og labede af det vaade. En Dag, da Børnene sad og fik Mælkegrød, gav et af de mindre Børn den et Slag paa Panden med Skeen og sagde: »Sov, ta Grød, ta Mælk te.« Men Snogen gjorde ikke Børnene noget, de var heller ikke bange for den¹⁾.

Samme Sagn kendes ogsaa fra Odsherred, hvor en lille Dreng slog Snogen paa Hovedet og sagde: »Vil Du søbe Mælk, skal Du søbe Grød med«²⁾. Lignende er ogsaa optegnet fra Holbækegnen³⁾. Om Snoges Forkærlighed for Mælk skal endnu af en Optegnelse ved Billedhuggerinde Anne Marie Carl Nielsen 1918 efter hendes Moder anføres, at en Kone i Stenderup ved Kolding en Dag kom hjem og da saa, at en stor Snog helt havde rejst sig op og spiste af en Tallerken med Mælk og Brød, som stod paa et Barnebord⁴⁾.

Ogsaa om *Hugormen* fortælles undertiden, at den ikke gør Mennesker Fortræd, naar disse ikke gør den Fortræd⁵⁾. Men det var dog at anbefale, at man til den første Hugorm, som man saa om Foraaret, skulde sige f. Eks.: »Spar Du mig og mine, saa skal jeg spare Dig og dine«⁶⁾.

¹⁾ JA III, 40/116 (456).

²⁾ Lars Andersen: Folkeliv i Odsherred, S. 61 (336).

³⁾ JA III, 40/117 (274).

⁴⁾ DFS 1906/23 (2391). Jfr. ogsaa Danske Sagn II, S. 212, Nr. 146 (269 el. 273).

⁵⁾ D. S. II, 207/113 (1655). Jfr. ogsaa Brehms Tierleben, V, S. 489.

⁶⁾ DFS 1906/23 efter Jeppe Aakjær (2413). Jfr. Jy. Fm. VI, 257/44. DFS. 1904/42 Kamp, Bl. 101 (226, 109). E. T. Kristensens Æresbog (DFm. 28), S. 95 (2422). D. S. II, S. 210, Nr. 128 (1663), 129 (2422), 130 (1771), 131 (876) = Ohrt, Trylleformler I. S. 330 f.

I en Optegnelse fra Torrild, Hads H., fortælles om en gammel Mand, Per Holm, der havde en »Hugormebo« i sin Seng, Naar han sad og spiste i Sengen, kunde de godt krybe op til ham og drikke af hans Kop. »Da a engang var derude at sy, saa a dem saadan æde med ham. De var ved Fødderne af Sengen og kunde godt mærke, naar han skulde have noget. Han var næsten blind, men vidste godt af, at de kom. A sagde det til ham, men han svarede: Lad dem kuns være, de gør ikke mig noget¹⁾).

Fra Skørping har en Arbejdsmand 1908 fortalt, at der i Rebild Bakker, før Gravlund Sø udtørredes, var saa mange »Hugorme«, at de laa og krøb i Sengene. En gammel Mand sagde, at de ikke gjorde noget, naar man ikke gjorde dem noget. »Der kom en, som min Søster og jeg legede med, saadan en køn, rødbrøget en. Vi gav den Mælk.« Deres Far bar den bort to Gange, men den kom hver Gang igen; da den tredie Gang blev baaret endnu længere bort, kom den ikke oftere. »Der var andre Børn, som ogsaa legede med en saadan, men den bed dem aldrig, lige til en Dag den lille Pige sad med den i Forklædet, saa var der en, der sagde: »Pas paa, det er en Hugorm, den er slem til at bide!« For saa bed den²⁾).

I den Folketradition, som her er gengivet om det nære Samliv, der i ældre Tid utvivlsomt mange Steder har været ført mellem Mennesker og Snoge (om de sidste har det drejet sig, ikke om Hugormen, der er langt mere sky og hidsig) siges intet om, hvorfor Menneskene tilsyneladende uden Modstand har fundet sig deri. Dette fremgaar imidlertid tydeligt af en mindre Gruppe Optegnelser, hvori det siges, at *Husslangen bragte Lykke til Huse, og at det voldte Ulykke, naar den dræbtes*. Fra Ringive Sogn, Nørvang H., har Forfatterens Far saaledes fortalt Evald Tang Kristensen, at »hvor der er mange Snoge, der er god Lykke i Huse³⁾». Fra Stenderup, N. Tyrstrup H., har Axel Olrik

¹⁾ JA III, 39/113 (3137). Jfr. DFS. 1906/23 (2615).

²⁾ DFS 1906/30 (1534). Danske Sagn II, 207/ 112 (2615).

³⁾ Danske Sagn II, S. 210, Nr. 133 (2312).

optegnet følgende: »Det er godt med Snoge, det gir Held,« hørte jeg i min Barndom paa Tygesminde. Man paastaar ogsaa, at det er et stort Held for Barnet, om det har spist sammen med en Slange. Min Far holdt paa Snoge, fordi de tar Mus¹⁾).

Fra Buderup S. i Hornum H. er optegnet følgende: Paa to Gaarde var der mange Snoge; de var saa nærgaaende, at de gik inde i Staldene og malkede Køerne. Men begge Familier var meget velstaaende, og derfor maatte ingen gøre Snogene noget ondt eller jage efter dem, *ellers vilde Velstanden forlade Gaarden*²⁾).

Om Vissingkloster, hvor der var mange Snoge, har R. P. Randløv yderligere fortalt følgende: Der var saa mange Snoge, at Køerne i lang Tid midt paa Sommeren ikke kunde komme ind i Nødset for Snoge, Køerne brølede og gjorde sig helt balstyrige, naar de kom til Døren. De maatte derfor anbringes paa en Eng ved Gaarden. Ved en saadan Lejlighed saa Folkene engang, at Snogene rejste sig paa Halen for at malke Køerne, som var tøjrede der. Om Sommeren var der ogsaa »en slemme Lugt³⁾ af de mange Snoge. Men Ejeren i Gaarden vilde aldrig have en Snog slaaet ihjel. Da en Pige og et Par Drengene en Middag havde slaaet en hel Bunke ihjel, vankede der en ved Øret til Drabsmændene. Mulig har Manden ment, at der var en vis *Beskyttelse mod Ild eller anden Ulykke*, naar man lod Snogene i Fred⁴⁾).

Fra Fjellerup i Djursland Nørreherred fortælles bl. a. følgende: »A var ude at harve for den gamle Erik Væver i Fjellerup tilligemed et Par andre Karle, og mens a saa var inde at spise, kom Husholdersken og sagde, om en af os ikke vilde komme og tage den Snog ned, der var oppe paa Loftet. Det hørte den gamle Mand, der laa i Sengen, og saa sagde han: »Nej, det maa ikke ske, for den har haft sin Gang her al den Tid, a har været her.« Fortælleren gik dog med og saa da, at der ovenfor Trappen stod en

¹⁾ DFS 1906/23 (2391).

²⁾ DFS 1906/23 (1508).

³⁾ Snogens Skarn er meget ildelugtende. Deraf benytter den sig til Forsvar.

⁴⁾ DFS 1906/23 (2224, 2192).

Kop Vand og et Stykke Brød ved Siden af. Han kastede saa Snogen ud af Gavlvinduet, hvorved der ogsaa stod to Melmader, som den gamle havde sat derop. Da han kom ned igen, sagde gamle Erik: »Nu har Du jo været oppe og taget den Snog af Vejen alligevel. Det vilde a ikke have gjort for aldrig det.« Derefter vendte han sig om mod Væggen og sagde ikke et Ord mere¹⁾.

Ogsaa fra Holbæk Amt og fra Kjøge By har Jens Kamp optegnet, at i mangfoldige sjællandske Gaarde, ja, ogsaa i Huse i Købstaden, f. Eks. i Kjøge, var der Snoge, og man gjorde dem ikke noget, *da man troede, at der var Lykke ved dem*²⁾. Af et Par Optegnelser fremgaar det ogsaa tydeligt, at man har troet, at *det volder Ulykke paa Mennesker, naar Husslangen dræbes eller paa anden Maade generes*:

I Randlev, Hads H., var der et Par Folk, hvis lille Datter var sygelig og sen til at tale rent. Hun sad ofte paa en Sten i Husets Nærhed. En Dag blev man Vidne til følgende: Hun sad paa Stenen, og i hendes Skød laa en stor Snog, en Staalorm eller Hugorm, som hun madede, medens hun strøg den henad Ryggen og sagde: »Du rækker dig, du krymper dig, jeg stryger dig.« Forældrene fik da af Præsten det Raad, at de skulde holde Barnet inde, men da græd hun og viste sig meget ulykkelig, indtil de lod hende komme ud igen. Hun gik da straks med sin Mad til Stenen, og Ormen kom igen og lod sig made. Efter Præstens fornyede Raad holdt man hende saa for Alvor inde, *men saa døde hun, og da man kom ud til Stenen, laa Snogen der og var død*³⁾.

Paa Langeland laa en lille Dreng ved Hjemmets Dørtærskel; en Snog kom hen til ham, og han »krattede« saa Snogen paa Ryggen med en Hasselkæp, hvilket denne holdt meget af. Dette gentog sig daglig nogen Tid. Saa vilde Barnet ogsaa, at Snogen skulde spise med sig, men det vilde Faderen ikke og slog Snogen ihjel; »*men da blev Drengen toule*«⁴⁾.

¹⁾ JA III, 41/119 (1993). Jfr. ogsaa D. S. II, 211/142 (2361).

²⁾ DFS 1904/42 Kamp, Bl. 101 (226, 109).

³⁾ Danske Sagn II, S. 206, Nr. 111 (2133).

⁴⁾ Danske Sagn II, S. 211, Nr. 141 (1138).

At en Slange kan lide at blive strøget henad Ryggen kendes ogsaa andet Steds fra. I en af C. Klitgaard foretaget Afskrift af »Sybrianus 1771« hedder det, at naar man griber en Hugorm over Nakken og »stryger den med sin Stjert (Hale) af med noget uldent, saa kan Du lade ham løbe paa Din bare Krop, og han gør Dig ingen Skade«¹⁾. Det samme Raad giver ogsaa Store Restrup Cyprianus²⁾. Og uden Grundlag i Virkeligheden er dette næppe. I »Jagtvennen« har L. Sveibæk Mortensen nemlig 1936 givet følgende Beretning:

Paa sin Vej til en lille Skovsø i Jylland for at fiske traf han en Dag en rødbrøget Hugorm paa en Græstue, hvor den laa og varmede sig i Solen. Han gav sig til at fløjte en indsmigrende Melodi, hvilket syntes at behage den. »Næste Dag fløjtede jeg for den igen. Tilfældigvis kom jeg til at stikke min Haand i Lommen, hvor jeg havde et lille Stykke Fløjl. Det gav mig en Idé. Jeg bandt Fløjlet paa Spidsen af en Pind og strøg forsigtigt Hugormen henad Ryggen. Det gav et lille Sæt i den, da jeg rørte den, men da den mærkede det bløde Tøj, syntes den aabenbart om at blive klappet. Hver Dag omtrent i hele August Maaned hilste jeg paa min Ven, den lille rødbrøgede, og tilsidst blev den saa kælen, at den strakte Hovedet frem og lod Kroppen og Halen hænge slapt ned for rigtig at nyde sin Kæletur. Bedst syntes den om at blive kløet i Nakken. Den huggede aldrig efter Stokken.« Han passede paa, naar han gik og kom, aldrig at forskrække den. »Tilsidst gjorde jeg Pinden kortere og kom den nærmere, og ofte strøg jeg den med en Finger. To Somre varede vort Venskab, saa kom den ikke mere til sin gamle Tue«³⁾.

Denne Beretning er sikkert troværdig nok, og med den vinder adskillige Træk i foranstaaende Optegnelser i Troværdighed. — Slangespecialisten *Otto Cyrén* skriver ogsaa, at Hugormen slet ikke er den ondskabs-

¹⁾ DFS 1909/3-b. H.

²⁾ DFS 1929/75, 2. Del, Nr. 26.

³⁾ Jagtvennen, 1936, S. 161.

fulde Skabning, den har Ord for. Den hugger kun, naar den bliver skræmt eller hidset op og ikke kan flygte, af Natur er den træg og dorsk. Skræmmer man den ikke, »kan man kildre den med en tynd Kæp, »lege« med den og endog berøre den, uden at den bryder sig videre derom.« Den bliver ogsaa tam i Fangenskab, og er den en Gang tam, bider den ikke mere¹⁾.

Der er imidlertid to andre Spørgsmaal, som maa besvares: Vil en Snog drikke Mælk? Formaar den at patte en Ko? Det sidste Spørgsmaal kan straks besvares benægtende; Snogens Mundbygning gør den ganske uegnet til at patte. Dette er da en Fabel. Derimod er der ingen Tvivl om, at Slinger, ikke mindst Snogen, gerne drikker Vand, selvom de endog meget længe kan undvære baade Føde og Vand uden at dø. I den lille »Brehm«, som udgaves paa Dansk 1907, hedder det, at det »ved Forsøg er paavist, at den kun i Nødstilfælde overvinder sig til at drikke Mælk«²⁾. I store Brehm, Udgaven 1913, hedder det: »Foruden Vand tager idet mindste enkelte ogsaa Mælk til sig«, mest naar de intet andet kan faa; og naar de en Gang har vænnet sig til saadan Vædske, kan det ske, at saadanne endog gerne vil drikke Mælk³⁾. Herimod hævder *Olbrich*, at det saavel ved hans egne som ved andres Forsøg er godtgjort, at Snoge ikke vil drikke Mælk⁴⁾. Men *Cyrén* skriver derimod: »Slingerne bry-

¹⁾ Otto Cyrén: Ormar i fantasi och verklighet. Stockholm, 1934, S. 106.

²⁾ A. Brehm: Dyrenes Liv. Ved J. O. Bøving-Petersen. 1907. III, S. 460.

³⁾ Brehms Tierleben, V, S. 335 f.

⁴⁾ Olbrich: Das Milchtrinken der Schlangen. Mitteilungen der schlesischen Gesellschaft für Volkskunde. Hefte XI, 1904, S. 69 ff.

der sig ikke om Mælk, det være sig her eller i Troperne; de drikker den kun, naar de ikke kan faa Vand¹⁾.

Hussnogen har da efter dansk Folketro været betragtet som Hjemmets Værner og gode Aand, dens Drab bragte Ulykke. Baade i Præst-Jens' Cyprianus²⁾ og i Cyprianus PPP³⁾ findes da ogsaa angivet, hvorledes de gamle Oldinge bar sig ad, naar de vilde fange Slinger for at have dem »i deres Huse og for deres Døre til Forvagter«. Der haves da ogsaa talrige Optegnelser fra hele Landet, navnlig dog fra Jylland, hvorefter man ved Sygdomme hos Køer, Kalve, Faar eller Svin har anbragt en levende Hugorm i en Potte eller en Flaske og derpaa har *nedgravet denne indenfor eller uden Døren til Stalden*. Dette Middel brugtes bl. a. mod Kalvekastning og anden Sygdom hos Husdyrene samt mod Uheld overhovedet i Besætningen, selvfølgelig da ogsaa mod Forheksning. Dette Raad gives ogsaa i andre Cyprianus'er, saaledes i Maren Haanings Cyprianus og i Store Restrup Cyprianus⁴⁾. Man har dog i Jylland ogsaa gravet en levende Hugorm ned under en Bistade med en ny indfanget Sværm for at faa denne til at blive⁵⁾. Ogsaa for god Afgrøde skal en Hugorm eller Snog være gravet ned endnu saa

¹⁾ O. Cyrén, a. St., S. 75.

²⁾ D. S. VI, S. 77, Nr. 99.

³⁾ DFS 1909/3-b. H.

⁴⁾ Thiele: Overtroiske Meninger, Nr. 262 (1). DFS 1906/23 (661). Skivebogen, 17. Bd., S. 69 (1173, 1450 og Ommersystem). D. S. VII, S. 482, Nr. 1808 (1474) og Nr. 1806 (1606). Jfr. D. S. Ny Række, II, S. 143, Nr. 89. DFS 1906/23 (1687). DFS 24 : 1, Louise Rasmussen i Heimdal ^o/_o 1924 (1606 el. 1871). Kamp: Danske Folkeminder, Nr. 570 og 571 (Vestjylland). E. T. Kr. Jy. Fm. IV, S. 216, Nr. 303. Samme VI, 358/47. DFS 1906/30 (2476). DFS 1930/5 E. Langkjær (2486). DFS 1906/23 (2495). Do. (2611). JA I, S. 82, Nr. 307. DFS 1909/9 T., Nr. 6. DFS 1929/75, Nr. 242.

⁵⁾ W. Dreyer: Ovre fra Heden. Tilskueren, 1886. S. 302.

sent som i 1909¹⁾). Og som Vare for det nybyggede Hus har man i Jylland ogsaa gravet en levende Hugorm ned; i Ty anbragtes den i en Gryde og ovenpaa anbragtes 3 Haandfulde forskellige Levnedsmidler og tilsidst en stor Sten. Den gravedes ned nær Husdøren — for at forebygge Uheld²⁾). Man har ogsaa fundet saadanne nedgravede Slanger³⁾).

Det var jo en nærliggende Tanke, at der maatte være samme Nytte ved en nedgravet Slange som af den levende Husslange, som man tilmed dog ikke altid var i Stand til at skaffe sig. Den nedgravede Slange vilde man jo altid have, en Slange kunde ogsaa let skaffes til Veje og graves ned, naar Sygdom eller andet Uheld indtraf.

Som Amulet eller som Tryllemiddel ved Behandling af Sygdomme er Slangehvirvler iøvrigt kendt fra Bronzealderens 3. Periode dels fra Hvidegaardsfundet⁴⁾, dels fra Maglehøjfundet⁵⁾. Paa Gottland er gjort et lignende Fund fra Vikingetiden⁶⁾. Saa gammel har Troen paa og Anvendelsen af Slanger altsaa været her i Norden.

*   *

*

Ogsaa fra andre Lande kendes tilsvarende Tro om Husslangers lykkebringende og ondtafværgende Magt. I *Sverige* fortælles om »Tomtormen« som i Danmark.

¹⁾ DFS 1906/23 (294).

²⁾ DFS 1906/30 Louise Rasmussen i Morsø Folkeblad 20/8 1924 = JA III, S. 17, Nr. 39 (1308 og 1606).

³⁾ D. S. VII, S. 482, Nr. 1807 (1495). Skgr. VI, S. 224, Nr. 92 (1818).

⁴⁾ Annaler for nord. Oldk. o. Hist., 1848, S. 342, 348 (Ved C. F. Herbst).

⁵⁾ Aarb. f. nord. Oldk. o. Hist., 1889 (Ved Boye), S. 317 ff.

⁶⁾ Fataburen 1912, S. 98.

Den bragte Lykke i Gaarden, maatte derfor ikke dræbes eller forstyrres, og den skulde have nymalket Mælk at drikke. Det gavnede ogsaa Husdyrene, naar Pigen strøg den nedad Ryggen. Og i Skaane troede en Mand, at ligesaa blanke Hussnogene var, ligesaa blankt og vakert vilde hans Kvæg blive¹⁾. Olaus Magnus har i sin 1555 udkommende Bog om de nordiske Folks Historie en interessant Udtalelse: »Der findes ogsaa Husslanger, som længst oppe mod Nord *betragtes som Husguder*. De faar Ko- og Faaremælk at drikke og ses ofte sovende i Vuggen som tro Vogtere. At skade dem anses for Helligbrøde. Disse Sædvaner er imidlertid Rest af gammel Overtro, som den katolske Kirke strængt har forbudt²⁾.

I Nyland i *Finland* er »Tomtormen«, Snogen, ogsaa hellig, et Skytsvæsen som bringer Lykke. *Man troede, at afdøde Slægtninge i denne Skikkelse gæstede Gaarden*. Ogsaa der gav man den Mælk at drikke, da den befordrede Kvægets Trivsel og Mælkeydelse. Dræbtes den, forsvinder Lykken. Herfra kendes ogsaa Vandsagnet om Barnet, som slog Snogen paa Hovedet og sagde: »Tu ska it gröt o³⁾.

I *Norge* haves lignende Tro om »Buormen« som i Danmark⁴⁾.

De gamle *Preussere, Letter og Litauer* havde udtalt Slangekultus, idet de ikke blot havde Husslanger, men

¹⁾ G. O. Hylten-Cavallius: *Wärend och Wirdarne*, 2. Opl. I, S. 247 og II, Tillæg, S. XXX. *Folktro ock sägner från skilda landskap*. Av Eva Wigström. Stockh. 1898—1914 (*Svenska landsmålen* VIII, 3), S. 28, Nr. 112. Eva Wigström: *Folkdiktning*, I Bd. (Skaane), Kbhvn. 1880, S. 204.

²⁾ Olaus Magnus: *Historia om de nordiska folk*, III Del, S. 46. (Svensk Oversættelse.)

³⁾ G. Landtman: *Finlands svenska folkdiktning* VII, 1, 1919, S. 843, jfr. do. VII, 5, 1927, S. 45.

⁴⁾ Joh. Th. Storaker: *Naturrigerne i den norske Folketro*. Ved Nils Lid, Oslo, S. 256 f.

de holdt ogsaa Tempelslanger, som Præsterne gav Mælk¹⁾. I *Tyskland* er Troen paa den lykkebringende Huslange jævnlig at træffe. Den maa ikke forstyrres eller dræbes, men skal have Mælk, hvorfor den til Gengæld bringer Velstand og afværger Ulykker, Sygdom, Lynnedslag m. m. Dræbes den, dør en af Familien, eller anden Ulykke bliver Følgen. Lignende Tro findes ogsaa hos mange andre Folk. I Schlesien troede man, at der var *et Slangepar* som Husslanger, den hanlige var knyttet til Husfaderen, den hunlige til Husmoderen; døde den ene af disse, døde ogsaa sammes Slange²⁾.

For at faa en Forstaaelse af Troen paa vor Huslange og af denne Tros Oprindelse og Forudsætninger, maa vi søge tilbage til de store Kulturlande i Oldtiden, Grækenland og Rom. I *den romerske Religion* spillede Huskulden en stor Rolle, og paa Husaltret var malet to Slanger, var der kun en, var Husets Herre ugift; de repræsenterede aabenbart det levende Ægtepars Sjæle³⁾. Og Familiens Trivsel var aabenbart knyttet til dette Dæmonpar⁴⁾. Men Romerne nøjedes ikke med Slangens Billede, de yndede ogsaa at holde tamme Slanger som Husdyr, som de købte i stort Antal⁵⁾. Cicero mente, at der ikke var noget mærkeligt i, om der havde været en Slange hos Roscius i Vuggen, da Snogene især i Solonium »plejer at holde Torvedag ved

¹⁾ Jacob Grimm: *Deutsche Mythologie*. 4. Udg. II, S. 570 ff.

²⁾ *Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens* VII, S. 1140 ff. *Encyclopædia of Religion and Ethics*, by J. Hastings. 11. Bd., S. 419 b.

³⁾ Martin Pn. Nilsson: *Olympen*, 1923, S. 200. III. *Religionshistorie* ved Edv. Lehmann, 1924, S. 456.

⁴⁾ Otto Keller: *Die antike Tierwelt*, 1913, II, S. 284.

⁵⁾ *Encyclopædia of Religion and Ethics*, by Hastings, 11. Bd., S. 404 b.

Arnen¹⁾). Cicero nævner ogsaa, at C. Gracchus skrev til M. Pomponius, at da der var fanget et Snogepar i hans Hjem, raadførte han sig med Haruspekserne, der aabenbart udtalte, at hvis han dræbte Hunsnogen, vilde det koste ham selv Livet, medens det vilde koste hans Kone Livet, hvis han dræbte Hansnogen²⁾).

Dette er aabenbart samme Forestilling, som kommer til Orde i det schlesiske Sagn, blot er Kønnen omvendt. Derimod var Billedet af Hansnogen paa det romerske Alter knyttet til Husfaderen, af Hunsnogen til Husmoderen. Ogsaa i det danske Sagn fra Randlev (S. 221) var Barnets og Snogens Liv knyttet til hinanden. Husslangerne fik i det gamle Rom ogsaa deres Føde af Beboerne, og Plinius skriver, at Slangerne skal elske Vin, naar de har Lejlighed dertil, men Boaslangen ernærer sig i Begyndelsen af Komælk³⁾). Andre sene Oldtidsforfattere fortæller, at i Pella fandtes et Salgssted for tamme Æskulapslanger; de sov sammen med Børnene, lod sig trykke og træde paa, og de pattede endog Kvinder, der lagde dem til Brystet. Martial lader i et Digt en romersk Dame lægge en kølende Slange om sin Hals⁴⁾).

Fra *Oldtidens Hellas* vides mindre om Husslanger end fra senere romersk Tid, hvor man i Slangen væsentligst saa en varslende og beskyttende Dæmon. I den ældste hellenistiske Tid saa man derimod i Slangen Lægeguden selv, senere blev den mere Lægeguden Asklepios' Stedfortræder og Hjælper og holdtes der-

¹⁾ M. Tullius Cicero: Om Varsler og Spaadomme, overs. af V. Thoresen, 1892, S. 131.

²⁾ Samme, S. 129.

³⁾ C. Plinius secundus: *Naturalis historia*. Overs. af Wittstein. X, 93 og VIII, 37.

⁴⁾ Oscar Bloch: Om Slangen, 1920, S. 346 og Tillæg, S. 65. Paulys Real-Encyclopädie d. class. Alterthumswissenschaft. Udg. v. G. Wissowa, 2. R. II. S. 517 ff.

for som Husdyr i Asklepieerne, hvor Ofret til Slangen oftest var en Honningkage. I Athenes Tempel paa Parthenon boede den tempelvogtende Slange. Men enkelte Steder i Hellas levede den lykkebringende Huslange dog i Spisekamre og Fadebure, for den skænkede man ved Maaltiderne en Slurk ublandet Vin. En saadan Huslange opfattedes der som en »agathos daimon«, d. v. s. en god Dæmon¹⁾. I Alexandria ofrede man til sin agathos daimon hver 25. Tybi²⁾. Og endnu i Nutiden har ethvert Kvarter i Kairo en Slange som Skytsaand³⁾.

Ogsaa vore danske Beretninger fra sen Tid om Huslangen gaar da sikkert tilbage til Oldtidsdage, og de har deres Rod i de store daværende Kulturlande ved Middelhavet, hvilket ogsaa gælder Troen paa Snogens Forkærlighed for Mælk. Da Slanger fra Urtids Dage ogsaa er opfattet som de dødes Sjæle (Mennesker, der døde, troedes at leve videre i Gravene), hvorom endnu den svenske Optegnelse fra Finland (S. 226) er et mærkeligt Minde, og da bl. a. Mælk, Honning og Vin hørte til de Dødeofre, som man i Oldtiden bragte de døde paa og i Gravene, synes det sandsynligt, at Troen paa Snogens Forkærlighed for Mælk har sin Oprindelse fra dette Dødeoffer⁴⁾.

Med disse Antydninger om Forudsætningerne for vore Beretninger om Huslangen maa det her være nok. Tidsskriftets Plads tillader ikke at uddybe dette i Religionshistorien betydningsfulde Spørgsmaal nærmere.

¹⁾ Nilsson: Olympen, S. 200.

²⁾ Erwin Rohde: Psyche. 7.—8. Oplag, 1921, I, S. 254 f., Noten.

³⁾ B. Stern: Medizin, Aberglaube und Geschlechtsleben in der Türkei, 1903, I, S. 434.

⁴⁾ Jfr. bl. a. en Afhandling i Mål og Minne, 1925, af S. Eitrem, S. 94.